

Рукописи се не
враћају

Број 5 пара

Издаје сваки дан

Радничке Новине

УРЕДНИШТВО
И
АДМИНИСТРАЦИЈА
НАЛАЗИ СЕ
У ШТАМПАРИЈИ
„ГУТЕНБЕРГ“

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

БОЛЕШТИНЕ

Досад смо имали само два пратиоца Рата: смрт и глад. Сад им се, ево, придружује и трећи: зараза. И тако се серија ратних ужаса ниже све даље...

Чудно је да се зараза још раније није појавила. Ипак, нема сумње да је ње било још од почетка рата у мањим размерама. Али данас, она је већ узела велике, врло велике размере. Толике размере да је чак и *Самоуправа*, која представља $\frac{2}{3}$ владинога органа, била принуђена да то призна у јучерањем уводном чланку. А кад власници, који нису у положају да осете зло а немају довољно развијен социјални инстинкт да би га из далека опазили, кад власници виде неко зло, онда оно мора бити велико, врло велико.

Али, не вреди сад протестовати; треба тражити лека, другим речима, узроке ових болештина.

Први, главни и непресушни њихов извор то је — рат. Ко хоће рат, тај хоће колеру, тај хоће тифус, тај хоће дизентерију. И ма колико се енергично сузбијала зараза на месту где се појави, она ће ипак непрекидно извирати из свог резервоара који нема дна: из бојнога поља.

Докле год буде трајао рат, трајаће и зараза. Не може, дакле, бити речи о њеном утамањивању; може бити речи само о њеном сузбијању.

А ту се ипак може много учинити. Обраћати већу пажњу на здравље и на основне животне потребе оних који се тамо боре, то је први услов. Ако не могу јести шанпиту, борци бар могу добијати здрав и чист хлеб. Ако не могу спавати на меким душецима, они могу имати бар цео шињер и чакшире. Ако не могу седети поред усијане фуруне, они бар могу носити читаве опанке.

Треба, затим, обраћати већу пажњу заробљеницима. Не треба допустити да заробљенички логори постану свињски обори. То су пре свега људи, па тек онда странци. И, осталом, ако се о њима не води рачуна, они ће нам, место са оружјем у руци, нашкодити исто толико са бактеријама у грудима и у цревима.

И треба најзад, и то је најважније, поклонити сву дужну пажњу овом свету који је из разних разлога, али у сваком случају због рата, био принуђен да напусти своја огњишта и да се, под најстраховитијим условима живота који се пре могу сматрати као услови смрти, потуца од вароши до вароши, од села до села, од немила до недрага.

У том погледу није учињено ништа, и грдан број тих лица умире од немања стана и хране и од разних зараза, претећи све више да у то страшно коло увуче и све остале.

Када би држава давала помоћ том свету, а општине испуњавале прву своју дужност: одржавале чистоћу вароши и станова и вршиле строгу контролу над животним намирницама, тада би несумњиво зараза била знатно мања и тада би власници бар једним делом смањили свој грех за злочин који врше према народу гурајући га у рат.

НА БРЗУ РУКУ

Чудна логика...

За оне на бојном пољу

Данас је послата друга пошиљка војницима на бојно поље. Она има: кошуља 521, поткошуља 1059, гаћа 356, унтерцига 955, чарапа 6515, пешкира 1925, марамица 220, вунених чизама 34 пара, вунених ципела 4 пара, грудњака 17, камиона 6, капуљача 3, појаса 2, минтана 2, дувана 300 килограма и шећера 1000 килограма. Ова пошиљка намењена је тимочкој дивизији.

У седници Главног Одбора, која је одржана, јуче, одлучено је да се спрема трећа експедиција на коју ће се утрошити до 24.000 динара, а послаће се војсци на дрину и у правцу ка Вишеграду.

И овом приликом моле се сви добри људи, мајке и сестре да похитају с прилозима. Главни Одбор је у црквеној кући код Саборне цркве у Нишу.

Званичан извештај

О СТАЊУ У БЕОГРАДУ

О стању које је у Београду затечено после евакуације његове, добио смо овај аутентичан извештај:

Државна архива остала је од стране Аустријанаца неповређена, тако исто биле су поштеђене цркве: Саборна, Вазнесенска, Св. Марка и Савиначка; даље, друга београдска гимназија, митрополија, официрски дом и Министарство Нар. Привреде. У пошти и телеграфу не може се констатовати каква већа штета. Телефонска централа сва је искварена и сад се у велико ради на њеној поправци. У Народној Скупштини намештај је сав искварен и поломљен. Акта су разбацана, столови обијени, фијоке извучене, а слике Његовог

Величанства Краља и Престолонаследника поцепане. У Скупштини су разбијене и две касе. У Министарству Војном све је испретурано и поремећено; нешто намештаја искварено је. У Министарству Финансија била је смештена аустријска месна команда, и сада тамо има око 30 кревета са намештајем који је донет са друге стране. По канцеларијама све је испретурано и поремећено. Један магацин у авлији министарства разбијен и све у њему испретурано. Из Народног Позоришта однето је доста старог оружја. У зградама у порти Вазнесенске цркве искварен је намештај. Из Прве Београдске Гимназије однет је један хармонијум, а слике Његовог Величанства Краља и Престолонаследника поцепане су. У Трећој Београдској Гимназији већи део намештаја искварен је, а у Четвртој Београдској Гимназији упропашћен је сав намештај. Један део имаовине казненог завода однет је, нарочито је опљачкан заводски дућан. Један део материјала из Официрске Задруге однет је; узета је велика количина петролеума и један део соли са словаришта. Из Етнографског Музеја опљачкани су адиђари, старо оружје и још неке ствари. Све ово починили су Аустријанци за време свог бављења у Београду.

По другом једном извештају из Београда, датираном 9 ов. м., тога дана пре подне обесио се у порти цркве Светога Марка ноћни стражар Стојан Рајковић. Он је био остао у Београду за време Аустријанаца и проказао је аустријским властима команданта пуковске команде, а сад је из страха од казне извршио самоубиство. Накнадно се сазнаје да су Аустријанци обесили у Доњем Граду још око 18 наших грађана, чија се имена још не знају. Власт је повела истрагу, и кад се ова буде завршила саопштиће се резултат.

Шта је било на Убу

О стању које је затечено на Убу, после његове евакуације од стране Аустријанаца добио смо ово аутентично саопштење:

Варош је сва опустошена, јер од покретности у њој није остало ништа, све је разнето и уништено, сем што је остало поштеђено десет домова. Упаљена је једна двоспратна зграда Милијана Живојиновића, најлепша и највећа на Убу, а остале зграде само су делимично оштећене приликом пљачкања и обијања, иначе су остале у доста добром стању. Нечистоћа је огромна, због чега је узето сто војника за чишћење улица и јавних и приватних зграда. Среске зграде, као и све веће приватне куће, узете су раније за болеснике и рањенике. Између 400 својих тешких болесника, које су Аустријанци оставили, има преко 80 лица оболелих од тифуса. Покретност среска и намештај је готово уништен, ограда поплаћена, а зграда сва загађена, те се за канцеларију морала узети приватна кућа. Архива, која је била заостала, делимично је уништена.

Како је било у Београду

Друг Бора Милојковић, трговачки агент, послао нам је једно писмо из којег видимо неколико интересантних података о стању у Београду за време аустријског упада:

У Београд ушли су Аустријанци 18. јутору и одмах поставили војну власт. У двору пред три генерала предао је Општину Боторић, који је и на даље остао као председник. Командант места био је генерал по народности Чех, а помоћник мајор Марковић, шеф полиције Барта. Маџарски коњаници и жандарми водили су патролу и одржавали ред по вароши.

Када су ушли, заузели су све државне зграде за станове, болнице и надлежства њихова, а официри и војници спавали су и по приватним становима и хотелима.

Света је остало у вароши од наших 10—12.000, махом жене с децом, старци, и нешто млађих људи, међ којима и дошљака, странаца. Свет првих дана није излазио на улицу, али идућих дана излазио је комотно и већ је могао да иде слободно да купује по радњама које су биле отворене. Наредба власти била је да се само до 6 сати увече може бити на улици.

Војници и остали куповали су робу за готово, а плаћали у крунама и једним делом боновима од 2 круне.

Њихови официри извели су из државних и богаташких кућа, с Пашићевом заједно, све боље ствари и по комори слали у Земун. Војници су пљачкали све јувелирске радње, нове дрогерии Киша и Антоновића и Ком., Браће Илића и продавницу животних намирница, сарача Ивана Станисављевића и кожарску радњу Паје Мијатовића, подруме винарске и кафанске, а извршили су још доста и других мањих похара у другим радњама, што се за сада не може још утврдити.

Због снажног напада наше војске њихова главна команда морала се повући из Београда, и они су се у суботу преселили у Земун. Тада је њихова патрола зашла по кућама те је покупила око 1000—1200 дечака од 16 год. и људи и у понедеоник пребацила преко Саве. Једног комиту су на улици обесили.

Борбе које су се водиле од Космаја до Београда биле су врло велике и упорне, јер Аустријанци су на свима брдима и висовима, па чак и поред авалског друма, правили опкопе, ровове и заклоне врло велике и дубоке. Чак и пошто су потрошили муницију они су се држали очајнички рачунајући по сваку цену да задрже Београд за навек. Наша војска успела је да им прелази преко Дунава спречи, и свега им је остало на Сави, код самог железничког моста, два понтонска моста. Али је наша артиљерија оба та моста срушила до пола, и тако задржала њихов даљи прелаз и грдно комору заробила. Пораз њихов код Београда изгледа да је већи и крвавији но на Церу.

Шаренило од народа у Африци

Рат између Немачке и Енглеске, који се пренео и на њихове колоније у јужној Африци, изазвао је интересовање и за шаренило од народа, који су владали у тој пространој области пре доласка Европљана. Још од бурског рата они су предмет студирања за енглеске етнологе. И по резултатима њиховог испитивања ти безбројни народи могу се поделити на три главне групе: Бушмане, Хотентоте, и разна Банту племена. Сем тога у северном делу јужне Африке живе Негри, или како се обично зову Пигмеји,

прави Негри и хамијанска племена, и на-
последку арапски и семитски елементи.
Ту живи и један још врло загонетан на-
родић, који по свој прилици представља
праве прастановишке афричке јужно од
реке Замбен. То су Катае или како их
Бури зову, Ваалпени (вуци). Ово подру-
љиво име добило је овај народић због
своје навике да се потрбушке увлачи у
своје земунце. Они живе у стенама се-
верног Трансвала до Линсiona. Својом
као гар црном кожом и ситним растом
(високи су само 1.20 м.), они се разли-
кују како од високих Банту — црнаца
тако и од жућкастих Бушмана. Зулуси их
зову псима или лешинарима. То је не-
сумњиво најпримитивнији народ у Афри-
ци. Они не само да једу људско месо
уопште него им често као ручак служе
њихови стари и сваки сродници и прија-
тели, што Бушмани никад не чине. Ста-
нови су им рупе у земљи, пећине и тек
у најновије доба бедне колибице. Они не
знају за занате и уметности, а од ору-
жја имају само оно што добију у раз-
мену за појево перје, крана им слоноу
кост. Да ли имају какве религиозне пре-
ставе не зна се, јер се до сад могло спор-
азумевати само мимиком. О њиховом
језику зна се само толико да се разли-
кује од Балту и бушманског језика. Катае
не живе у племенама већ у малим поро-
дичним групама од 30 до 50 душа. На
челу сваке групе стоји поглавица који се
бира на основу својих способности а не
по праву наслеђа. Могуће је да су они
сродни с патуљцима, што их је Андерсон
нашао крај реке Козопе. Што се тиче
Бушмана они се буне против претности-
ке да су сродници Катае и веле да они
и нису људи већ мајмуни. По свој при-
лици то и јесте најпримитивнија раса чо-
вечанства.

Поред њих се за сад морају сматрати
као највећа заостао народ у јужној А-
фрици Бушмани, и нема никаквих поузданих
доказа да је у Африци пре њих
било каквог другог становништва. Они
се одликују жутом бојом коже и врло
кратком црном, вунастом и грдувавом ко-
сом. И они су врло мали али својом ви-
сином од 153 сантиметра премашају про-
сечну висину кепца, од 145 см. Што се
тиче лица код њих падају у очи испуш-
чене јагодичне кости и сведено чело, а
нарочито необично широк нос, какав ни
једна друга раса нема. И уши им имају
необичну форму: немају никакву ушну
шкољку док су им руке и ноге необич-
но мале.

Негрили из шума на полутару који се
обично зову афричким нигмерима нису,
по свој прилици, нимало сродни с
Бушманима, од којих се разликују по ве-
ликим, често пута избуњеним очима и по
спљоштеном носу с претерано рашире-
ним ноздрвама. Горња усна им је нео-
бично дуга, тело и глава космати.

Можда најславнији народ у јужној А-
фрици су Хотентоти или, како се они са-
ми зову, Хонхон, мрко жуте коже који
се каткад прелива у мрко жуту а каткад
у црвену боју. Коса им је слична буш-
манској. По расту су знатно већи, глава
им је мала с дугачком лубањом, брада
испушчена. Живе у племенама, која имају
наследне поглавице с ограниченим пра-
вима. Њихову главну имовину чини ро-
гата стока и овце, које се необично мар-
ливо гаје. Станови су им купасте коли-
бе покривене трском које се могу и но-
сити. Као оружје им служе лукови с от-
ровним стрелама, а сем њих употребља-
вају копча и буздоване. Од заната знају
лончарство. По карактеру су благи и пре-
дусретљиви.

Прави Негри спадају свакако у нај-
примитивније становнике Африке. Данас
су они у главном ограничени на Судан и
Гвинерску обалу. Најглавнији су им те-
лесни знаци црна кожа, вунаста коса, ви-
сок раст, широк нос, дебеле и прнасте
усне и често пута истурена брада. Они
су се мешали с најразноврнијим на-
родним елементима у Африци и пре три
хиљаде година имали језик који се по
суду стручњака мора сматрати као по-
рекло Банту језика.

Што се тиче Банту племена она зау-
зимају целу Африку јужно од Полутара,
изузев крајеве у којима живе Бушмани
и Хотентоти. Име Банту управо и није
име за једну једноставну расу већ за све
разне елементе сродних језика. У ствари
се Банту племена јако разликују по ступ-
њу развића, и ако имају сличности у те-
лесној грађи и култури. Па ипак они ни-
су раса већ мешавина свих афричких ра-
са. По телесним особинама они се знат-
но разликују. Боја коже им ниансира од
мрко жуте до мрко црне чоколадне боје.
Иначе Банту племена још нису довољно
испитана, и њихово испитивање је нај-
важнији задатак етнологских истражива-
ња у јужној Африци.

ИЗ ДАНА У ДАН

Умро. — Друг Јован Ђ. Јовановић,
машин-бравар жељезничке ложионице у
Скопљу, умро 21. пр. месеца у Чачку.
Млади друг Јова био је исправан борац
у радничким редовима. Мир нека је пе-
пелу његовом.

Наша туга за Туцовићем

Уредништву Радничких Новина

Чуши да је друг Димитрије Туцо-
вић славно пао као жртва овог рата с
болом у души изјављујем свима друго-
вима и другарицама моје срдечно сауче-
шће. Не заборавимо га и сећајмо се
увек јер оваког човека више никад неће
имати нити. Нека је слава неумрлом Туци
Ниш Десанка С. Живковић

Уредништву Радничких Новина

Нити могу замислити смрт Туцови-
ћеву нити могу о њој писати. Бол који
осећам за нашим милим и драгим Туцом
гуши ме. Зар нећемо, другови, више слу-
шати његов револуционарни глас у про-

ПОСЛЕДЊЕ ВЕСТИ

(ТЕЛЕГРАМИ ПРЕС-БИРОА)

Аустријски аероплан над Пожаревцем

Крагујевац, 10. децембра

*Непријатељски аероплан, који
је летео 4. децембра између 11 и
12 часова над Пожаревцем, бацно
је једну бомбу на варош. Бомба
није експлодирала.*

Руски торпиљер потопио 4 турска шлепа

Петроград, 9 децембра. Званично.
— Један наш торпиљер бомбар-
довао је у пределу Хопа села на
обали у којима су турске трупе.
Торпиљер је потопио четири шлепа
у којима су биле турске трупе. У
пределу Вана наше трупе продужују
потискивати јака непријатељска оде-
љења.

Енглези за Србе

Лондон, 9 децембра. — На једном ску-
пу, добро познати публициста Белок,
хвалио је Србију, чији су напори много
допринели да осигурају успех савезни-
ка. Лорд Керзон, Лојд Џорџ, лондонски
владика и друге отмене особе упутиле
су апел, којим позивају на прилоге у
поклонима и новцу Србији, наглашујући
драгоцену помоћ, коју су учинили Срби
и изјављујући да је поново заузимање
Београда посмртно звоно господарству
немачко-мађарском.

Персија у пркос свему остаје неутрална

Петроград, 9. децембра. — *Пер-
сијско посланство у Петрограду
објављује, да су шенденциозни и
неистинити гласови, које проносе
извесни листови, као да Персија и
њена влада манифестирају симпа-
тије за Турску. Од почетка рата
Персијска влада се придржавала и
продужује да се придржава стро-
ге неутралности.*

Французи напредовали за 1500 метара

Париз, 9. децембра. Службено. — На
дан 8 децембра између мора и Лиса би-
ло је само артиљеријске борбе. Између
Лиса и Ена одбили смо један немачки
напад и заузели неколико кућа у Блан-
жиу, на три километра источно од Араса.

сторији Социјалистичког народног дома? Драги мој учитељу, који си пао на олтар капитализму: Слава ти!

Ниш

Мита Вла

За Радничке Новине

— добровољни прилози —

Милан Шобота 5 дин., Петар Видојковић 5 д.,
Божа Павловић 5 дин., Душан Шпанић 4 дин., Ду-
шан Дипић 3 дин., Петар Костић 3 дин., Љуба
Капшоф 2 дин., М. Јовановић 2 дин., Јосиф Мар-
ковић 2 дин., Аранђел Недић 2 дин., Милан Леше-
вић 2 дин., Никола Мишић 2 дин., Живојин Костић
1 дин., Ђорђе Спасић 1 дин., Будимир Милутино-
вић 1 дин., Никола Спасић 1 дин., Димитрије Пет-
ковић 1 дин., Милутић Ристић 1 дин., Љуба Ђор-
ђевић 1 дин., Стајко Танић 1 дин., Коста Злоко-
вић 1 дин., Егидијук Кукла 1 дин., Пера Кабалић
1 дин., Рада Краљевић 1 дин., Димитрије Печин
1 дин., Светозар Петровић 1 дин., Димитрије Тодор-
овић 1 дин., Влајко Панајотовић 1 дин., Лазар
Ђорђевић 1 дин., Иван Филиповић 1 дин., Милован
Илић 1 дин., Милош Павловић 1 дин., Владимир
Гавриловић 1 дин., Светолик Петровић 1 дин., Ра-
дован Петровић 0.50 дин., Алекса Манојловић 0.50
дин., Душан Кошић 0.50 дин., Светолик Пескарчевић
0.40 дин. — Свега 60-90 дин. Сви машин-бравари
више жељезничке радионице, одељење за монтажу.
Др. Сима Марковић 10 дин.

ње у неким крајевима немачке за-
падне Африке. Трупе су продрле на
знатно одстојање на непријатељ-
ску територију.

Румуни за Србе

Букурешт, 9 децембра. — Уред-
ник листа „Журнал де Балкан“ от-
ворио је упис прилога за наше ра-
њенике. Таке Јонеску приложио је
1000 динара са врло лепим писмом,
упућеним уреднику.

Нов румунски посланик у Холандији

Сгравенхаг, 8. децембра. — Данас
по подне је Митилинеу, нови румунски
посланик, предао краљици Вилхелмини
своја акредитивна писма.

Бугарски посланик у Бечу

Цариград, 8. децембра. — Бугарски
посланик у Бечу Тошев отпутовао је ве-
черас у Софију, одакле ће отпутовати
у Беч.

Талијански пароброд повређен

Рим, 9 децембра. — Агенција Стефани
јављају са Малте под 8 децембром, да је
пароброд „Тембро“, сицилијанске компа-
није, који долази из Триполиса, стигао
у пристаниште на сат доцније, од вре-
мена када се пристаниште затвара за
трговачке лађе. Док је пароброд давао
знакове адмиралитету, био је погођен
једним шрапнелским зрном. На тражење
италијанског конзула, гувернер је одмах
упутио ка пароброду једног капетана ратне
лађе са комисијом, у циљу извиђаја при-
чињене штете и до кога је одговорност.

Унапређен немачки ге- нерал

Берлин, 9 децембра. — Генерал коњице
Макензен, командант девете армије, про-
изведен је за генералоберста. (Кор. Биро).

Борба између Немаца и Руса

Петроград, 9. децембра. Званично. —
Јуче је вођена једна серија огорчених
бораба између доњег тока Висле и реке
Пиллице. Нарочито се развила јака борба
на левој обали реке Пиллице. У опште
сви напади Немаца били су одбијени са
великим губитцима по њих. Наше су тру-
пе напустиле само неколико мањих кра-
јева, повлачећи се на исток у циљу да
заузму повољније положаје. Једним на-
шим против-нападом потукли смо неко-
лико немачких јединица које су биле
прешле реку Бзуру у пределу Жаков-
Немци су имали овде много губитака,
ми смо заробили девет митраљеза. Ситу-
ација се није променила између горњег
тока Висле и реке Пиллице. Само у пре-
делу Скурово, где су Аустријанци пре-
шли преко реке Ниде, ми смо их опко-
лили и при јуришу на бајонет заробили
18 официра и 1000 војника. 6 децембра
заробили смо 17 официра и 1000 војника
на западу од Пшемисла. 8 децембра на-
ше операције у Галицији продужују се
развијати са великим успехом по нас.
Код Руглице изненада смо напали једну
аустријску дивизију која је у нeredу по-
бегла оставивши на бојном пољу 1500
мртвих. Делови једне друге дивизије, коју
смо напали јуришем на бајонет, разбегли
су се оставивши 500 мртвих. У истоме
пределу Аустријанци су, нападнути од
наших, изгубили много заробљеника, три
топа и више митраљеза. Покушаји гар-
низона у Пшемислу да направи испад у
више правца потпуно су пропали, јер
су исподи одбијени са великим губитцима
по Аустријанце.

О Г Л А С

Моли се сваки онај ко би знао да ме
извести у којој се болници
налази мој рањен син Ђорђе А. Станчић
редов 3 чета 2 батаљ. 2 прекобројни пук
комбиноване Дивиз. да се извести Алекса
Станчић, Пирот.